

Ptičice se uče peti.

(K podobi.)

*Po zraku pesemca vrši,
od solčnih je prišla strani,
prepolna bajne je sladkosti,
znak je pomladi in mladosti.*

*Po zraku ptičke plavajo,
veselo se vzigravajo,
glasove sladke slušajo
in pevati izkušajo.*

*In hipoma polje in log,
vsa zemlja širna naokrog
v kipeči pesmi zazveni:
»Pozdravljen, čas pomladni ti!«*

Leon Poljak.

Odplavalala je z njim . . .

Prijatelju F. G., umrlemu 6. svečna 1906, v spomin napisal *Andrej Rapè.*

reprosta kmetiška soba. Zato hlo je v tej sobi. Osem otrok, mati in oče. Tam ob steni v postelji — bolnik. Ob drugi steni postelja: v nji bolnik. Otroške postelje: po vseh bolniki. Ob peči 10 let stara deklica — edina še zdrava . . . Zunaj v veži stara mamica, ki joka. Vse bolno: oče, mati, otroci! To je dom mojega prijatelja . . .

* * *

Nikdar ti še nisem, ljuba mladina, izročal svojih čuvstev s tako žalostno dušo kot ti jih danes. Vesel sem bil vsekdar, kadar sem ti kaj napisal, vsvesti si, da te zabavam, poučujem, kratkočasim. Nisem ti še kazal svojega duševnega stanja v tej luči. Bolna je moja duša, zakaj prijatelja mi namerava vzeti smrt.

Prijatelja imeti, pravega, zvestega prijatelja — to je velika in redka sreča. Koliko pa je dandanes prijatelj? Pač res je: „Pravi prijatelji so redki!“ V današnjih časih še celo. In jaz sem imel takega prijatelja, oziroma ga še imam, ali nad njegovo posteljo že veje hladna perutnica smrtnega angela, ki mu dahne na čelo zadnji, smrtni poljub. Pred tem poljubom me je strah, tega angela se bojim v dno duše, saj mi odvzame zlato prijateljsko srce. — Zato je danes, ko ti to pišem, ljuba mladina, moja duša bolna, moje misli so žalostne, moj duh tudi že boleti utrujen. Ko ti to pišem, morda že vzdigava smrt svojo koso, da požanje dozorelo setev, morda dogoreva luč prijateljevega življenja, morda ugaša pravkar, ali pa

sedaj-le že hiti črna smrt s svojo mrzlo koso iz domovanja prijateljevega izpolnivši svojo dolžnost, dokončavši težko, a neizprosno delo! Moja žalost je težka! Pa čujte, kaj sem vam hotel povedati!

* * *

Pet let je tega, ko sem prvikrat stopil v svoj sedanji dom. V svojem novem domu nisem imel prijateljev. Ni čudo! Ljudje niso poznali mene, jaz nisem še poznal ljudi. Ali po letu dni sem že imel znance, prijatelje. Če pravim, da sem imel prijatelje, pa ne smete misliti, da je na svetu prijatelj kar v izobilju. Imel sem nekaj prijateljev. In ti prijatelji so bili dobri. Bili so pravi prijatelji. Prijatelja Frančiška štejem k pravi prijateljem. Preprost človek je moj prijatelj. Ni se sicer več učil, razen kar more dati ljudska šola, pa toliko več znanja si je pozneje sam še pridobil z lastno pridnostjo. Zgodovina ga je posebno zanimala. Zgodovino naše ožje, pa tudi širje domovine je poznal prav dobro. Pisava njegova je bila lična, misli, ki jih je napisal — tehtne . . . Nabiral sem svoj čas pevcev. Kakor danes še, tako sem bil takrat prepričan, da je pesem nekaj ključ do ljudske duše. Kakor pravim, sem nabiral pevcev. Med mnogimi se je oglasil tudi moj Frančišek. Nekako boječ je bil v početku, rekel bi, sramežljiv. Ali njegovo lice se je smejalo, oko je žarelo, ko so ga obkrožali zvočni glasovi lepe slovenske pesmi. Takrat Frančišek ni živel na zemlji. Zdela se mi je, ko sem ga opazoval, da se izprehaja njegov duh gori nekje v velikih, jasnih svetovih, gori, kjer je izvor najlepše pesmi, visoke pesmi!

In peli smo. Koliko veselih trenutkov nam je ustvarila slovenska pesem! Prav kot vi, mladi prijatelji, tako smo bili možje, dozoreli možje v pesmi mladi, veseli, živi. Peli smo. Pet let smo peli skupaj. In v občevarju s pevci, v poučevanju petja so se mi odpirale duše, in gledal sem prijateljevo srce kot v zrcalu. Duša Frančiškova se mi je zdela kot oltar, ki na njem zažiga prijateljstvo svojo veliko daritev. Kako sem ljubil Frančiška! Da, moj ljubi, dobri prijatelj! Za vse lepe trenutke, ki sem jih užil v sladki zavesti, da imam pravega prijatelja, sem ti dolžan veliko hvale! Oh, Frančišek! In niti videti te ne morem na smrtni tvoji postelji! — Ti me umeš in tudi veš, zakaj . . . Nalezljiva bolezen se je naselila pri nas. In huda je ta bolezen. Več žrtev je že zahtevala! Tudi prijatelj je obolel na tej bolezni; za njim žena, potem otrok za otrokom. In prišel je od oblasti ukaz, da nihče bolnikov, obolelih za to boleznijo, ne sme obiskati.

Pa leži prijatelj z bolno družino sam v svoji zatohli sobi. Po zdravilih diši v nji in po bolezni.

„Mama, mama! Lačen, lačen, lačen! . . .“ se oglašajo otroci, majhni otroci od 1. do 14. leta.

Ali mama molči, ne razume klica nedolžnih otrok. Brez zavesti leži v postelji, njene oči so motne. Z vsakim trenutkom tudi pri nji kot pri očetu pričakujejo smrti. In osem nedoraslih sirot ostane — brez ljubeče matere; brez skrbnega očeta . . .

Slabotna postava se sklóni malo v postelji. Prijatelj moj, oče teh nedolžnih otrok je. Pri polni zavesti je. Ni mu usojeno, da bi to neizrazno bedo pretrpel v nezavesti. „Ljubi moji,“ de s slabotnim glasom. „Jesti ne smete. Zdravnik je prepovedal. Oh, saj je tudi On trpel,“ je zašepetal, in oko mu je strmelo v Križanega na steni.

„Oče, zebe, zebe, zebe!“ so klicali slabotni glasovi otrok sem iz kota.

„Zavijte se,“ je zadrhtel oče. Solza mu je zatrepetala v očesu. „Jaz ne morem s postelje, da vas odenem,“ je dejal, in debela solza mu je zdrknila na lice. Kak je njegov obraz! Kje je prejšnji veseli Frančišek?! Nič ni več prejšnjega na njem. Oči so mu globoko udrte, glas votel. Brez moči je, ves je brez volje. Frančišek! Je-li vse to mogoče?! . . .

Nepremično strmi mati v strop.

Stara mati je vstopila. „Z Bogom pridejo,“ je rekla.

Premaknila se je mati v postelji. Za trenutek se je zavedla. Pogledala je na moževo posteljo. Na lice so ji prilezle solze. Pa jo je iznova objela tema. Bolje ji je tako, o, veliko bolje. „O, saj če odneso Franceta, ga prineso nazaj,“ je zamrmrala slabotno in zopet je strmela kot prej nezavestno v strop.

Danes zjutraj je delal Frančišek oporoko. Do skrajnosti je slab. Zaveda se še vedno. — In pisal sem mu pred eno uro pismo. Bral je moj list, in solze so mu lile po licu. „Recite gospodu učitelju,“ je naročil, „da me naj nikar ne obišče. Nalezal bi bolezen in težko bi bilo njemu in meni tudi. Recite mu, da se mu za vse prav presrčno zahvaljujem. Odpusti naj mi tudi, če bi ga bil kdaj razžalil. Povejte mu pa tudi, da se poslavljam od njega in njegovih. Tu se ne vidimo več.“

Ti dobra, zlata, prijateljska duša! Pravijo, da si v zadnjih trenutkih — toda jaz tega ne verjamem, ker ne morem — saj še misliš na prijatelja, še skrbiš zanj, še se bojiš zanj!

* * *

In zavzdignila je smrt svojo koso ter požela dozorelo setev. Prijatelja nimam več. Smrt je odplavala s Frančiškom v neznano deželo.

Ob 12. uri ponoči je bilo. V gluho noč je zazvenel glas in je zatrepetal. Do mojega stanovanja je priplaval. In takrat me je objelo nekaj, česar mi ni mogoče razodeti z besedo. Prijatelj si je zapel odhodnico prav tik pred smrtjo. Mrtvaški so bili ti glasovi:

„Lepa si, Marija, ni je tebi par!

Zvišana visoko si nad angele . . .“

To-le pesem, ki jo je toliko rad popeval, je zapel tik pred smrtjo. Bila je njegova poslednja pesem.

In zasolžili so se vsi okolo stoječi. Po obrazu nezavestne žene je sinila zopet neka luč: solze so se ji udrle, zaplakali so otroci — brez očeta.

Jim li nebo pusti vsaj mater?

Pogreb. Zvonovi pojo žalostno. Sem s pokopališča zvene glasovi nagrobnice. Vse polno ljudstva. Umrlega dragi pa vsi bolni . . .

Lažje mi je, ko sem napisal to-le zate, ljuba mladina. Prelil sem nekaj svojih čustev v tvojo nedolžno dušo. Ohrani jih zapuščenim sirotam!

Tebi, Frančišek, pa, ki si bil vzor pravega prijatelja — postavljam s temi vrsticami skromen spominek v „Zvončku“, ki si ga tako rad čital. Sladko spi!

Kaznovana sirovost.

Spisal *Mihael Levstik.*

Stojanov Tinče se je že leto dni učil za mesarja. Med tem časom se je naučil res marsikaj, posebno pa je znal preklinjati in sirovo ravnati z živino, ki je bila namenjena za klanje.

Nekega dne ga pošlje mesar po tele gor k Potokarju. Ko mu je Potokar v hlevu izročil tele in je ondi Tinče suval in pehal na vseh udih trepetajočo žival, preden ji je natvezel vrv okolo vratu, ga gospodar rahlo posvari: „Nikar tako, fant! Žival je vendar vredna usmiljenja, ker mora tako mlada v smrt!“

„Kaj vas to briga!“ ga oblastno zavrne Tinče in potegne za vrv, da se je tele zgrudilo na prednji koleni. „Aló, Sultan, primi!“ zavpije in robato zakolne, da bi pokazal svojo mesarsko mogočnost.

Pes, enako divji kakor njegov brezsrčni zapovednik, jame gromeče lajati ter vgrizne tele v zadnjo nogo. Prestrašena žival se v smrtnem strahu prihuli k nogam svojega krvnika, misleč, da bo ondi varna pred zverjo. A Tinče pritegne vrv, tele cepta za njim, in Sultan divje laja zadaj.

Kadarkoli je prišel nasproti kak človek, je vselej brezsrčni fantalin pehal tele, da je ječalo od groze, in ščuval psa, da je rjovel in popadal ubogo žival.

„Glejte, glejte, mesarjev Tinče!“ so se čudili ljudje, in na to je bil Tinče seveda jako ponosen.

Treba je bilo iti črez deroč in globok potok ravno nad mlinom. A ker je bila brv precej široka, je Tinče brez strahu potegnil tele za seboj. Ko pride sredi brvi, ki je bila zgrajena ravno nad jezom, zapazi, da ga gledajo mlinarjevi. Hoteč pokazati svojo mesarsko veljavo, zakliče: „Aló, Sultan!“ In pes, ki je bil nekoliko zaostal, prilomasti po brvi in hropeč popade tele za nogo. Žival se prestraši in bušne v vodo. Tinče se tega ni nadejal in ker se ni utegnil prijeti ob ograjo pri brvi, pa se v naglici tudi ni spomnil, da bi izpustil vrv, pade za teletom v jez. Tudi Sultan je planil v vodo, a se je držal teleta, ker je bil tako navajen in ga je tudi pritiral h kraju. Tinčeta pa je deroča voda vrgla pod jez, kjer je nesrečnik izginil v neznanško globok tolmun. Šele po dolgem, napornem iskanju so ga mlinarjevi našli in mrtvega izvlekli na suho.

„Saj se mi je zdelo,“ je dejal Potokar, ko je zvedel žalostno novico, „da zadene tega fanta prej ali slej kazen!“